

ÖMRÜN İZLƏRİ

Tarixin ağırlı köçü ilə mən Bakıya gələndə (1993) artıq Mədət Məmmədov adlı şairi ədəbi mühit iki kitabı ilə tanıyırdı. Hələlik əl boyda kitabları ona ədəbi mühitdə görünmək üçün kiçik də olsa, bir pəncərə açmışdı. Ayrı-ayrı çayxana künclərində iddialı həmyaşıdlarının bir mövzusu da onun təzə-tər şeirləri, ana qucağından yenicə ayrılmış uşağın şirin kəlmələri kimi müzakirə olunur, yazıları haqqında tənqiddli-tərifli rəylər söylənilirdi.

Bakıya yetdiyim gündən mətbuatla - "Azərbaycan" nəşriyyatı ilə bağlı olduğumdan bu söhbətlərə mən də düşürdüm. Onu görmək, tanış olmaq istəyi də məndə o günlərdən, bir imkan isə 1995-ci ilin dekabrında yaranı. Daha dəqiq desəm, müdrik insan, jurnalistikada ustadımız olan Firidun Rəsulovun rəhbərlik etdiyi "Həyat" qəzetində işə başlayandan sonra biz yaxınlaşdıq. 1996-cı ildə onun Mətbuat və İnformasiya Nazirliyində məsul işdə çalışması "Həyat" qəzeti ilə əlaqələrinin canlanmasına səbəb olmuş və müxtəlif tapşırıqlarla əlaqədar görüşlərimiz başlamışdı. Əvvəlcə mənə elə gəlirdi ki, bu suyu üfürə-üfürə içən adamla (belə təsir bağışlayırdı) heç dost olmağa dəyməz. Çox quru görünürdü. Ancaq həyat göstərdi ki, bu, ilk baxışda belə imiş. Ünsiyyət, münasibətlərin istiləşməsi göstərdi ki, ziddiyyətli, gərgin dövrün mətbuat məmuru kimi, o, bütün hallarda məsuliyyətini unutmur, öz işində dəqiqliyə əməl edir, vəzifə səlahiyyətlərində cavabdehliyini yaddan çıxarmır. Tezliklə onun daxilən necə saf, mənən sağlam, sözündə, əməlində bütöv olduğunu gördüm. Dostluq münasibətlərimiz "Kredo" qəzetinin nəşri ilə ən yüksək zirvəyə çatdı. Dəyərli məsləhətlərini və tövsiyələrini indi də unutmuram. Yaşca məndən kiçik olsa da, artıq onu bir ağsaqqal, yaxın, simsar kimi tanıyır, doğmalıqla qəbul edirdim.

İllər keçdi, çox sular axdı, ancaq bu doğmalıqı aramızdan zaman küləkləri də apara bilmədi.

Onun haqqında yekun sözümlü demək istəyi məni tərk eləməirdi. Təşəbbüs yenə dostumun özündən oldu. İlk gənclik duruluğunu qoruyub saxlamış, amma illərin öz izini saçında, görkəmində qoymuş dostum yenə ruhən enerjili, yaradıcılıq əzminə idi: "Mənim yaradıcılığım haqqında yazılanları, bir də özümün publisistik qeydlərimi bir kitabda cəmləmək istəyirəm", - dedi. "Çox yaxşı olar", - dedim. "Amma əziyyəti sən çəkəcəksən" - erkəyana əlavə etdi. "Vallah, bilmirəm, gücüm çatar, ya yox", - tərəddüdümlü də bildirdim. O, geri çəkilmədi: "Yaxanı kənara çəkmə, sən bacarmayan iş yoxdu. Tərtibçimüəllif də özün olacaqsan. Çünki mənim haqqımda sən daha çox yazmışan. Bir sözlə, məni yaxşı tanıyırsan". Bu qətiyyətli sözlər mənə güc verdi.

...Və təzədən Mədət Əyyubovun yaradıcılığı ilə bağlı ilk yazılarıma — 10-15 il əvvələ qayıtmalı oldum. İş ərsəyə gəldi. Tərtibçimüəllif qrifi ilə bu qeydləri yazmağı da özümə borc bildim. Burada onun rəsmi həyat və yaradıcılıq tarixçəsi də yer alır: **Mədət ƏYYUBOVĞLU (MəmmədovMədət Əyyub oğlu) 10 mart 1959-cu ildə**

Ağdam rayonunun Güllücə kəndində dünyaya göz açıb. Otuz ildir mətbuatda çalışır. Korrektorluqdan Mətbuat və İnformasiya Nazirliyinin Kəltəvi İnformasiya Vasitələri Baş İdarəsinin rəisi vəzifəsindəkə yol keçib. Beş il - 1996-2001-ci illərdə Baş İdarə rəisi kimi ölkə KİV-lərinə rəhbərlik edib. "Dağ çiçəyi" (1986), "Gələn anam olaydı" (1990), "Dünya mənim dünyam deyil" (1996), "Nağıllar aldadır mənə" (2000) adlı kitabların müəllifidir. "Qızıl qələm", "Həsən bəy Zərdabi" mükafatları laureatıdır. İctimai fəaliyyətinə görə 2018-ci ildə Qarabağ Müharibəsi Əlilləri, Veteranları və Şəhid Ailələri İctimai Birliyinin "Vətən naminə" medalı ilə təltif olunub.

Hər bir ziyalının, xüsusilə də söz, sənət adamının həyatının iki önəmli tərəfi var. Biri onun gündəlik həyat tərz, işi, əməli fəaliyyəti, yaşam qayğıları... Biri də onun vətəndaşlıq qayğıları, söz-sənət eşqi ilə çağlayan qayğıları. Şair Mədət Əyyubovğlunun mənəvi mühitindəki bu qayğıları illərdir ki, yurd ağırları ilə müşayiət olunur. Onun doğulub böyüdüğü Qarabağ, Ağdam və doğma kəndi Güllücə də işğal altındadır. Bir şair üçün bu, çəkməz bir dərd, ölçüyə gəlməz ağırdır. Sənətkarın həyat yolu - yaşam yolu ilə bağlı faktlar onun əsil tərcümeyi-halına yalnız təskinlik ola bilər. Mədət Əyyubovğlu bu gün, həm də əsgərdir. Sözü ilə yurd uğrunda savaşı aparan əsgər.

Bu kitabda onun poeziyasının və publisistikasının müxtəlif mənə çalarları, poetik müşahidələri, publisistik düşüncələri təhlilə çəkilir. Mədət Məmmədovun publisistik yazılarını da fikir və düşüncələrinin tərcümeyi-halı hesab etmək olar və elə bu səbəbdən onun publisistik düşüncələrinə də kitabda ayrıca yer verilmişdir. Şairin poetik və publisistik yaradıcılığı onun həyat yoludur, tərcümeyi-halıdır - qənaəti ədəbi-tənqidi münasibətdə də özünü təsdiqləyir.

* * *

Publisist Mədət Məmmədovla şair Mədət Əyyubovğlunun dili bir-birini tamamlayır. obrazlı nitq mənanı publisistikada da poeziyada olduğu kimi poetik bir əhvalla təqdim edir. Mədət Məmmədov yüksək dərəcədə mətbuatla iş təcürbəsinə malik publisist-jurnalistdir. Ancaq mətbuatla sıx əlaqə onun obrazlı nitqinə nə qədər müdaxilə etsə də, bu nitqin poetik strukturunu dağıda bilmir. M.Məmmədovun publisistik yazıları, essevarı düşüncələri M.Əyyubovğlunun poeziyası kimi şirinliklə oxunur.

Mədət Məmmədovun müsahibələrində geniş dünyagörüşə, hərtərəfli hazırlığa malik olan ziyalının zəngin mühiti ilə qarşılaşırıq. Məlumdur ki, ekspert qismində çıxış edən hər hansı bir sahə mütəxəssisi dərin biliyə malik olmaqla yanaşı, həm də mövqeyində sabitqədəm olmalıdır. Ayrı-ayrı vaxtlarda müxtəlif mətbu orqanların nümayəndələrinə müsahibələr verərəkən o, dövlətə və dövlətçiliyə sədaqət nümayiş etdirir, fəal vətəndaşlıq mövqeyindən danışır. Bu cəhətdən o, maraqlı müsahibdir. Təmsil etdiyi sahəni yaxşı bilir, faktlar əsasında fikrini şərh etməyə üstünlük verir. Bu da onun nitqini, düşüncələrini daha da zənginləşdirir. Güclü məntiqi, əsaslandırılmış fikirlərlə şərh elədiyi məsələlərin mahiyyətinə tam aydınlıq gətirməklə oxucunu, dinləyicini əsl həqiqətə inandıra bilir.

Şair Mədət Əyyubovğlunun poeziyası Qarabağ bulaqlarının suyu kimi dumdurur, həzin və nəğməlidir. Qarabağ bulaqları daşların, qayaların arasından süzülüb gəlir. Ona görə də dumdurudur, şəffafdır. Qarabağ bulaqları qayalardan süzülüb gəldiyi üçün həzindir, qurumur, artmır, azalmır. Qarabağ bulaqları nəğməlidir, ona görə ki, yüksəklikdən - qayalardan, daşlardan keçdikcə, sırlıtsı ilə könül oxşayır.

Mədət Əyyubovğlunun poetik

yaradıcılığı asanlıqla lirik nəğmələrə çevrilir, bəstəyə gəlir. Həssas oxucunu, dinləyicinin ruhuna bir səflik, duruluq gətirir.

Həyatda yaradıcı insanın hisslərini və duyğularını reallaşdırması üçün onun ideali ilə həyatın real gerçəkliyi arasındakı fərqi əsas amil olduğu unudulmamalıdır. Şair bütün varlığı ilə idealına bağlı olur, ideali tərənnüm etməyə çalışır. Amma real gerçəklik çox vaxt idealın təzahürünü qədərincə təmin etmir. Mədət Məmmədov yaradıcılığı boyu arzu və istəklərini gerçəkləşdirmək naminə gücünü real həyatın çətinliklərinə sinə gərməyə sərf etmişdir. "Arzuları cilovlamaq", "ayağını yorğanına görə uzatmaq", əslində, şairin heç vaxt təbə olmadığı şərtlərdir. Filosof soyuqqanlı yanaşma ilə ziddiyyətlərə açar axtara bilər. Amma şair bu yolla gedə bilmir. O, ziddiyyətləri, bəlkə, olduğundan da artıq sərtliklə göstərə bilir. M.Əyyubovğlunun poeziyasında diqqəti çəkən əsas keyfiyyət də məhz bu yöndə özünü təsdiqləyir.

Yaşamağın dəyəri həyata nə qədər fayda verə bilməklə ölçülür. Hər hansı bir yaradıcı adamın zəkəsindən gələnlər də həyata, insanlara ayrılan ömür payıdır. Bir sözlə, zəka sahibinin yaradıcılıqda keçən anları onun mənalı anlarıdır. Mədət Əyyubovğlu bir şair kimi, Mədət Məmmədov bir publisist kimi, ictimai xadim kimi və ümumiyyətlə, yaradıcı ziyalı kimi həyata bəsinət gözünü açandan bəri fəaliyyətindən qalmayıb. Yazdıqları, yaratdıqları onun mənalı həyatının izləridir. Yaradıcı adamın izi asanlıqla pozulmur. Çünki söz-iz insanların yaddaşına köçür, ruhuna hopur. Yaradıcının zəka məhsulu cəmiyyətin qida mənbəyidir. Sözüne inam, yaradıcılığına güvənc isə Mədət Əyyubovğlunun güc mənbəyidir.

* * *

M.Məmmədov kifayət qədər tanınan ictimai xadim və mətbuat təşkilatçısı olsa da, onu ədəbi-mənəvi mühit, əsasən, şair kimi qavrayır. Belinskisayağı desək, şairin də ünsiyyət vasitəsi elə duyğuların dilidir. Bu səbəbdən də onun poetik yaradıcılığı müasirlərinin də diqqətini cəlb etmiş, ayrı-ayrı vaxtlarda poeziyasının müraciət etdiyi əsas mövzulara - Vətənin tərənnümü və sevgi lirikası ilə bağlı ədəbi-tənqidi yazılarla münasibət bildirmişlər.

Mədət Əyyubovğlunun publisistikasındakı dil şirinliyi sanki poeziyasında ifadə elədiyi poetik düşüncələrinin açımına xidmət edir. Onun ulu öndər Heydər Əliyev haqqında düşüncələri "Bir ürək yanırdı" adlanır. Bu başlığın özündəki poetik çalar müəllifin obraza poetik yöndən müraciətinin göstəricisidir: "Sovet dövründə biz orta məktəbdə oxuyanda Maksim Gorkinin "Dankonun ürayı" adlı hekayəsini hələ aşağı sinifdə öyrənirdik. Həmin hekayədə deyilirdi ki, yolu itirmiş, qaranlıq meşədə azıb qalmış insanları Danko adlı bir gənc xilas eləyir. O, ürayını çıxarıb əlində tutur və qabağa düşür. Ürəkdən qalxan alovun işığında yol görünür və insanlar xilas olurlar". Mədət Məmmədovun çoxlarımızı tanış olan obraza münasibəti yeni-yetməlik çağlarından varlığına hopmuş azadlıq işığına can atımı ilə bağlıdır. Və elə bəri başdan onun obraza yanaşması oxucunu çəkir. Elə həmin məntiqə də sözüne davam edir: "Elə o vaxtdan məndə belə bir fikir yaranıb ki, ürəkdə od var, işıq var. Kimsə inamı ilə ürayını - bütün varlığını insanlara həsr edirsə, demək, onun odu-atəşi var, işığı var. Bu işığa üz tutanlar daha doğru yolu görər, həyatın qaranlıqlarında məhv olmazlar". ...Hər şey aydındır. Demək, müəllifin ideali azadlıqdır. Azadlığın təminatçısı isə xalqa güvənən, xalqın gücünü səfərbər edən liderdir. Mədət Məmmədovun publisistik məntiqində bu fikir bütün parlaqlığı ilə görünür. Bu publisistik əsərdə - "Bir ürək yanırdı" da o, H.Əliyevin xilaskar obrazını təqdim edir. Sadəcə, quru,

dadsız sözlərlə danışmır, fikirlərini obrazlı ifadə edir. Onun mətbuatının, ədəbiyyatımızın, ümumən, mədəniyyətimizin inkişafındakı yerini özünün düşüncə arenasında kifayət qədər dolğun təqdim edir.

"Böyük yolun davamı - varisliyin təntənəsi" ulu öndər yolunun davamçısı haqqında düşüncələrindən ibarətdir. Bu əsərdə idarəetmə estafetini qəbul etmiş, uğurlu siyasi fəaliyyətilə Azərbaycanı nəinki Qafqazın, eləcə də, dünyanın diqqət mərkəzinə çəkə bilmiş Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin hərtərəfli fəaliyyətindən danışır. Və xüsusilə, onun mədəniyyətimizin inkişafı naminə Heydər Əliyev irsinə güvəncli olduğunu təqdir edir. Bu əsərdə də müəllif mövzuya yaddaşdan gəlir: *"Qələmə almaq istədiyim mövzu üzərində düşünərkən xəyal məni xeyli qabağa - müəyyən mənada mövzunun əhatəsindən daha əvvəlki dövrlərə apardı. Ağırlı Azərbaycan dövlətçiliyinin süqut qarşısında qaldığı, bir sözlə, olumla ölümün qarşıdığı tarixi dövrlərə. Başsız karvana bənzəyən Azərbaycan xalqı, bəlkə də, həyatı göstəriş kimi ulu öndərə üz tutmuşdu. Müxtəlif istiqamətlərə çəkən və ayrı-ayrı mənafehlərin istəyinə uyğun siyasi qrupların, partiyaların, dəstələrin çəkisən meydanına çevrilmiş Azərbaycan demək olar ki, dövlətçilik ənənələrini itirmək təhlükəsi qarşıdaydı. Xalq ayrı-ayrı siyasi qruplardan, mənafe liderlərindən daha artıq olduğunu göstərdi. Dəmir bir sipərə çevrilərək ulu öndərin təhlükəsizliyini təmin elədi, onun Azərbaycanın siyasi rəhbərliyinə gəlişinə yol açdı. Xalq ona inanırdı, çünki o, tarixin sınağından alnıaçıq çıxmış, xalqın bütün zümrələrini ehtiva edən siyasi düşüncə adamı idi".* Doğrudur, düşüncə tarixi xronikanı gözələrimizin önündə canlandırır. Ancaq bu canlandırma sxematik deyil. Müəllif ağırsı ilə qovuşqudur.

Mədət Məmmədovun "Gözəlliyin əməldə təzahürü" əsərini Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın uğurlu siyasi, mədəni, mənəvi fəaliyyətinin tərənnümü də adlandırmaq olar: *"Bir qələmdə, bir kağız. Sakit, səssiz bir otaq..."* Yazı bu cümlələrlə başlanır. Sonra mənbələri diqqətə çəkir və birbaşa mətləbə keçir: *"Elə kitab, elə yazı olur ki, üzərində dayanıb düşünməli oluram. Yaxşı başa düşürəm ki, mən XXI əsrin fenomeni Mehriban xanım Əliyevə haqqında yazmaq istəyirəm. Əlbəttə, istək bir şeydir, o istəyi icra etmək, həyata keçirmək tamam başqa şey. İstəyi reallığa çevirmək üçün gərək hər ümmandan bir damla götürə biləsən. Vaxtilə Nizami Gəncəvi də deyirdi ki: "Oxudum, oxudum, sonra da vardım, Hər gizli xəznədən bir dürr qopardım". Elə bil ki, mənim indim üçün deyilib. Bütün mənəvi ölçüləri aliliyində, uralıqında dayanan hər nə varsa, hamısı and yeridir".* Sağlam düşüncədən gələn yolda görünən işıq. Zənnimcə, bu cür yanaşma Mədət Məmmədovun təkə bu əsərinə deyil, bütün publisistikasına aiddir.

Ümumiyyətlə, M.Məmmədov ədəbi-publisistik yazılarında düşüncələrindən yazıya gətirdiyi obraza sevgi ilə yanaşır. Biz bu yanaşmanı onun müəllimi Mir Cəlal haqqında ədəbi-publisistik düşüncələrində də görürük. Xalq yazıçısı Elçinə həsr etdiyi qeydlərində də səmimiyyəti diqqəti cəlb edir. Mədət Məmmədovun bir neçə publisistik yazısını oxumaq bəs eləyir ki, onun necə bir kəsərli söz sahibi olduğunu biləsən.

...Müasirəm olan ziyalının şair-publisist obrazını bütövlükdə görə bilmək üçün sərraf nəzərli dəyərli oxucu diqqəti və səmimi yanaşma bəs eləyər.

...Və bu yerdə deməliyəm ki, fəal həyat mövqeyi şair Mədət Əyyubovğlu ilə publisist Mədət Məmmədovu birləşdirir.

...Birleşmə bütövlük yaradır. Bütövlük isə güc deməkdir.

Əli Rza XƏLƏFLİ, şair-publisist.